

ไปตุธรรม

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรม แสวงหาธรรม เราแสวงหาเพื่อประโยชน์กับชีวิต ถ้าผู้ที่แสวงหาเพื่อความมั่นคงของชีวิต แต่ครูบาอาจารย์ของเราท่านแสวงหาเพื่อพ้นจากทุกข์ การประพฤติปฏิบัติธรรม เรามีเป้าหมายเพื่อจะพ้นจากทุกข์ พ้นจากทุกข์เพราะอะไร

เพราะเราเชื่อมั่นของเราว่าการเวียนว่ายตายเกิด ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงการเวียนว่ายตายเกิด จิตมันต้องเวียนว่ายตายเกิดเป็นธรรมชาติของมัน ธรรมชาติของจิต ในเมื่อจิตมีกิเลส มีอวิชชา ต้องเวียนว่ายตายเกิดตามอำนาจของกรรม มีกรรมเป็นที่พึ่ง มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย คนเรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ ถ้ามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เผ่าพันธุ์ของจิตใจ

จิตที่มันมีอำนาจวาสนาอยากจะทำอะไรปฏิบัติ มันมีดแปดด้าน พอมืดแปดด้านจะหาทางออกให้ได้ ถ้าหาทางออกให้ได้นี่ฟังธรรมๆ เพื่อเหตุนี้เอง ฟังธรรมเพื่อให้เห็นแสงที่ปลายอุโมงค์นั้น เห็นแสงที่การประพฤติปฏิบัติของเราที่มีเป้าหมายของเรา ถ้ามีเป้าหมายของเรา การประพฤติปฏิบัติเราจะเข้มข้นมีรสมีชาติ

แต่การประพฤติปฏิบัติของคนทั่วไป คนทั่วไปปฏิบัติธรรมด้วยความลังเลสงสัย ปฏิบัติธรรมด้วยเป้าหมายว่าเราจะมีอำนาจวาสนาหรือไม่ นี่มันจับจด ถ้าการจับจด การประพฤติปฏิบัติของเรามันก็จับจด ดุสิต ในสังข์จะความเป็นจริง ชีวิตนี้เวียนว่ายตายเกิด การเวียนว่ายตายเกิด เกิดมาจากไหน มาอยู่ทำไม แล้วจะไปไหน เห็นไหม มันก็จับจดอยู่แล้ว เราไม่มีต้นไม่มีปลาย เราหาทางออกไม่ได้ ยิ่งประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ประพฤติปฏิบัติด้วยความจับจด ความจับจดเพราะว่าเราไม่มั่นใจ เราไม่มั่นใจของเรา

ถ้าเรามั่นใจของเรานะ เรามีอำนาจวาสนา เห็นไหม เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ผู้ที่มีอำนาจวาสนาได้ออกบวช ออกบวชเป็นนักรบ รบกับกิเลส รบกับตัณหา ความทะยานอยากในใจของตัว เวลาตัดหนาคความทะยานอยากในใจของตัว กิเลสมันครอบงำ

เราไม่เห็นเลย เราไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นกิเลส อะไรเป็นธรรม สรรพสิ่งนี้เป็นเราไปทั้งหมด สิ่งนี้เป็นเราๆ เรายึดมั่นถือมั่นเป็นเราไปทั้งหมด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็รู้คั่นมาอย่างนี้เหมือนกัน ในเมื่อไม่มีครูบาอาจารย์ ไม่มีผู้รู้จริง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสวงหาของท่านมาเอง แสวงหาถึงมีศีลธรรม มีธรรม วางธรรมวินัยนี้ไว้ เพราะเราศึกษากันๆ ศึกษาธรรมวินัยนี้ศึกษาโดยความรู้ ความเห็นของเรา ถ้ามีครูบาอาจารย์ที่แนะนำ ท่านไม่เคยกระทำเลย เห็นไหม

ดูสิ ดูไปสิละ “ไปสิละไปลานเปล่า เธอมาแล้วหรือ ไปลานเปล่า” ทั้งๆ ที่เขาก็มีลูกศิษย์ ลูกหาเต็มเลยนะ มีคนนับหน้าถือตาไปทั้งนั้น เพราะอะไร เพราะว่าพูดธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแม่นยำมาก เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมีชีวิตอยู่ ผู้ใดฟังธรรม แล้วถ้าไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันผิดพลาดคลาดเคลื่อน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะติมากเวลาใครแสดงธรรม “โมฆบุรุษๆ” โมฆบุรุษไม่รู้จริงใจ โมฆบุรุษตัวเองเป็นโมฆะแล้วแสดงธรรมออกไป แสดงธรรมมันประโยชน์สิ่งใด

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมีพระชนม์ชีพอยู่ ใครฟังธรรมก็ไปถามท่าน ไปตรวจสอบได้กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็เป็นความจริง นี่เป็นความจริง “ไปสิละไปลานเปล่ามาแล้วหรือ ไปสิละไปลานเปล่าไปแล้วหรือ” นั่นก็ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจริงๆ แต่ทำไมไปลานเปล่าละ เพราะมันไม่มีศีลจะมีความจริงใจของผู้แสดงธรรม ผู้แสดงธรรมนี้เพราะไม่รู้วิธีไง

ฉะนั้น เรามาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะปฏิบัติให้รู้จริงขึ้นมา ถ้ารู้จริงขึ้นมา เราจะต้องมีความชวนชวาย เราต้องมีความมานะบากบั่น พอมีความมานะบากบั่น เพราะแก่นของกิเลส ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมาแล้ว แก่นของกิเลสมันปิดเอาจิตใจนี้มืดบอด เวียนว้ายตายเกิดโดยไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีที่มาที่ไป เห็นไหม

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุปเพณิวาสานุสติญาณ ย้อนอดีตชาติไปไม่มีต้นไม่มีปลายเลยละ ไม่มีต้นไม่มีปลายแล้วทำอย่างไรละ ดึงกลับมา ดึงกลับมาด้วยกำลังของจิตๆ จุตูปปาตญาณ นี่กำลังของมัน กำลังของมันเพราะยังไม่เกิดปัญญา เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้ธรรมด้วยอัสวักขยญาณ

อัสวักขยญาณ ญาณหยั่งรู้ๆ ญาณเป็นอย่างไร?

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธัมมจักขุ เห็นไหม ญาณ อุตปาที มีญาณ มีวิชา มีความรู้ มีความกระจ่างแจ้ง ถ้ามีความกระจ่างแจ้ง ญาณมันมีความรู้ได้อย่างไร?

ถ้ามันรู้แบบโลกๆ เห็นไหม มันก็รู้ด้วยกำลังเท่านั้นละ รู้เห็นนิमित จะรู้วาระต่างๆ รู้แล้วมันได้สิ่งใด ในสมัยปัจจุบันนี้ แสงเลเซอร์ พวกทางเทคโนโลยีเขาดีกว่า เหาะเห็นเดินฟ้าเขาไปทางเครื่องบินทั้งนั้นนะ เตี่ยวันนี้เขาไปเที่ยวนอกโลกกันแล้ว เทคโนโลยีมันพิสูจน์ได้ กำลัง เห็นไหม พลังงานมันมีของมันจริงๆ แล้วเขาก็ทำของเขาได้จริงๆ ด้วย แล้วจิตใจของเราไปรู้สิ่งนั้นมา มันเป็นประโยชน์อะไรละ

มันไม่เป็นประโยชน์กับสัจจะ ไม่เป็นประโยชน์กับการบรรลุนิพพาน ไม่เป็นประโยชน์กับการชำระล้างกิเลส แต่มันเป็นประโยชน์ของกิเลสไง ใครทำได้อย่างนั้น ใครมีความรู้อย่างนั้น ใครทำอย่างนั้นก็สำคัญตนเป็นผู้วิเศษ ผู้วิเศษไม่ใช่อริยสัจ ผู้วิเศษใครเป็นคนยกย่อง ใครเป็นคนยอมรับเป็นผู้วิเศษละ กิเลสมันหลอกเอาๆ ผู้ประพฤติปฏิบัติถ้าไปรู้เข้า มีกำลังเข้าว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ กิเลสมันปิดตา มันเป็นคนกับกิเลส แต่มันเป็นโทษกับสัจจะความจริงในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าเป็นสัจจะความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์นะ เป็นศาสดา รู้แจ้งทั้งโลกนอก โลกใน โลกนอก เห็นไหม โลกนอกความเป็นไปของโลกๆ นี่โลกนอก โลกในก็ในหัวใจ ถ้าในหัวใจ ในเรื่องกิเลสตัดหาความทะยานอยากที่ชำระล้างจะสัรรอกออกไปอย่างไร?

เรามีอำนาจวาสนาอย่างนี้ เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาแล้วเป็นภาคปริยัติ การศึกษาทางโลกเขาต้องมีการศึกษา โลกจะเจริญด้วยการศึกษา ไซ้ โลกเจริญด้วยการศึกษา เพราะคนฉลาด ฉลาดในอะไร ฉลาดในการประกอบอาชีพ ฉลาดในการเอาตัวรอด ฉลาดในการหาเหตุหาผล นั่นมันก็ฉลาดทางโลกไง นี่โลกเจริญ เจริญเพราะเหตุนี้ ถ้าเจริญเพราะเหตุนี้ โลกเจริญ เจริญก็เจริญทางวัตถุ เจริญก็เจริญสังคมร่มเย็นเป็นสุข ถ้าสังคมร่มเย็นเป็นสุขแล้วมันเกิดตายใหม่ มันก็เวียนว่ายตายเกิด

การเกิด แก่ เจ็บ ตาย มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง มีกรรมเป็นที่อาศัย มันมีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมดีก็เป็นผลดี ถ้ากรรมชั่วก็ให้ผลเป็นทางลบ เป็นทางลบกับชีวิตของเรา เป็นทางลบกับความเป็นอยู่ของเรา เป็นทางลบไปทั้งนั้น

เราก็ปรารถนาทั้งนั้น ปรารถนาอยากมีความสุข ปรารถนามีความสมความปรารถนา เราก็ทำบุญกุศลกันทั้งนี้เป็นอามิส เพราะทำบุญกุศลจิตใจถึงเป็นสาธารณะ จิตใจถึงยอมรับฟังเหตุผลที่แตกต่างจากเราได้ ถ้าฟังเหตุผลที่แตกต่างจากเราได้ไซ้ใหม่ แต่เราเป็นผู้ฉลาดไซ้ใหม่ เราก็จะมีจุดยืนของเรา เราก็จะมีเหตุผลของเรา เพื่อความเป็นจริงในใจของเรา ถ้าในใจของเราเห็นใหม่ ถ้าเรามีความจริงในใจของเรา นี่เรื่องโลกๆ การศึกษาเราก็ศึกษามา ศึกษามาเพื่อเป็นประโยชน์กับเรา

ในทางโลกก็เหมือนกัน ดุสิต ในทางโลกในประเทศที่เจริญแล้ว ผู้ที่ประเทศที่ยังไม่เจริญ เขาจะไปดูงานกัน เขาจะไปดูงานเพื่อจะให้เห็น มีการศึกษา มีความเข้าใจแล้ว ประเทศที่เจริญกว่าเขาปฏิบัติแล้ว เขาพัฒนาแล้ว เขาทำอย่างไร ไปดูงานกัน การว่าไปดูงานนะ เขาไปดูงาน ถ้าไปดูงาน ดูมาแล้วทำอย่างไรละ ดูมาแล้ว ถ้าไปดูงาน ถ้าคนทางโลกเดี๋ยวนี้ปัจจุบันนี้เขาไปเที่ยวกัน เขาให้รางวัล ให้รางวัลคือไปเที่ยวที่ไหนก็ได้ เขาจัดให้ คำว่า “ไปดูงาน” อ่าง! อ่างว่าไปดูงานนะ

ในปัจจุบันนี้เวลาเขาทำบุญ ทำบุญ ๙ วัด ๑๐ วัด เขาว่าทำบุญกัน แต่เขาไปเที่ยวกัน เขาไปเที่ยวเพื่อสนุกเฮฮา ไปเที่ยวเพื่อความรื่นเริง ไปเที่ยวเพื่อการพักผ่อนของเขา อาศัยการอ้างว่าไปทำบุญ เห็นไหม โลกเขาการประชาสัมพันธ์เขาคิดกันอย่างนั้น

แต่ถ้าเป็นคนที่มีคุณธรรม คนที่มีจิตใจเป็นธรรม เราไปวัดไปวา วัดที่ใกล้บ้านของเรา เราไปทำบุญกุศล เราเข้าไปใกล้ชิดกับสมณะ ใกล้ชิดกับผู้ทรงคุณธรรม นี้เพื่อให้เห็นสมณะ การเห็นสมณะเป็นมงคลอย่างยิ่ง เป็นมงคลกับชีวิต การถือ การเคลื่อนไหว การจับวางอะไรของท่าน ท่านมีสติของท่าน ดูแล้วมันชื่นใจ คนที่มีคุณธรรมเขาทำบุญกุศลเพื่อบุญกุศล ถ้าบุญกุศล บุญกุศลมันไม่เจือปนไปด้วยสิ่งใด มันสะอาดบริสุทธิ์ใจ

แต่ในปัจจุบันนี้ ทำบุญก็ทำบุญกัน ไปทำบุญก็เฮฮากันไป อ่าง อ่างว่าจะไปทำบุญ แต่ไปเที่ยว แต่เอาสิ่งนั้นมาเป็นข้ออ้าง เอาบุญเป็นปลายเหตุ เห็นไหม ไปดูงานๆ เขาก็ไปเที่ยวกัน ไปเที่ยวเล่นกัน ไปดูงานไป อ่างว่าไปดูงานเอาบังหน้าเพื่อใช้งบประมาณ แล้วกลับมาทำไม กลับมาก็คำคุณกันแต่ว่าที่นั่นมีสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี ก็เอามาคุยไม้กัน นี่ไปดูงาน

แต่ความเป็นจริงคนที่เขามีจิตใจที่ดี เขาไปดูงานของเขา เขาไปดูงานของเขา เห็นไหม ดูงานเสร็จแล้ว สิ่งใดเขาเจริญต่างๆ ดูงานมาเพื่อเป็นต้นแบบ เราจะมาพัฒนาประเทศของเรา กลับมาถึงแล้วทำอย่างไร เก็บใส่ลิ้นชักไว้ ทำสิ่งใดไม่ได้ เก็บใส่ลิ้นชักไว้ มีความรู้ ความรู้ก็ทำไม่ได้ เพราะตัวเองไม่มีอำนาจ ตัวเองไม่มีความสำคัญ เห็นไหม นี่เก็บใส่ลิ้นชักไว้

นี่ก็เหมือนกัน เราไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาแล้วในปัจจุบันนี้เรียนปริยัติกัน พอเรียนปริยัติเสร็จแล้วก็ได้ไปประกาศกันมาคนละใบสองใบ เก็บใส่ลิ้นชักไว้ ทำไมไม่ปฏิบัติต่อ ปริยัติเขาให้ศึกษามาเพื่อปฏิบัติ ปริยัติเขาให้ศึกษามาเพื่อปฏิบัติ หน้าที่ของสมณะ หน้าที่ของสมณะนะ เราต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีศีล สมาธิ ปัญญา เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ “อานนท์ เธอบอกบริษัท ๔ นะ ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิด อย่างบูชาเราด้วยอามิสบูชาเลย”

แต่ในปัจจุบันนี้เราพยายามกันที่ว่าเราจะสร้าง เราจะเผยแพร่ศาสนา เราจะสร้างถาวรวัตถุ อันนั้นมันวัตถุทั้งนั้น อามิสบูชาทั้งนั้น เราเป็นนักรบ เราเป็นนักบวช เราจะมีอะไรเป็น

คุณธรรมของเราละ เราต้องมีศีลมีธรรมเป็นสมบัติใช้ใหม่ ถ้าเรามีศีลมีธรรมเป็นสมบัติ ศีลมันคืออะไร ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วศีลมันอยู่ไหน ศีลมันก็อยู่ในตำราไง ใจตัวเองจะหย่าเปออย่างไร มันก็ไม่ใช่ไร

ศีลมันก็ต้องอยู่กับเราสิ ศีลคือความปกติของใจ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีศีลขึ้นมา ใจเราปกติ คำว่า “จิตปกติ” ดุสิตีล ๒๒๗ ศีล ๒๑,๐๐๐ นั่นก็เป็นศีล เป็นข้อห้าม ถ้าจิตใจของเรามันมีแต่คุณงามความดี จิตใจเรามีแต่ความรื่นเริง ใจดีใจมันก็มีศีลสมบูรณ์ ศีลคือความปกติของใจ ถ้าใจมันปกติแล้ว ศีล สมาธิ เราทำสมาธิของเรามันเกิดปัญญา ถ้าเกิดปัญญา ทำสมาธิขึ้นมา สมาธิ ความอบอุ่น เพราะทำสมาธิได้ เพราะมีปัญญามันถึงทำสมาธิได้

ถ้าเราไม่มีปัญญา การศึกษามา ศึกษาด้วยอะไร ก็คือปัญญาๆ เราศึกษามาจนสอบได้ ได้นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก ได้เปรียญธรรม อันนั้นใช่ปัญญาใหม่ นี่คือการศึกษาศึกษามาด้วยปัญญา ปัญญาคือการศึกษา ศึกษาทำให้มีความรู้ ศึกษาปฏิบัติ ปฏิบัติขึ้นมาจะเป็นผลขึ้นมาใหม่ ถ้าปฏิบัติขึ้นมาเราทำสมาธิได้ เรากำหนดพุทโธ ถ้าจิตเป็นสมาธิขึ้นมา นี่ไง สิ่งที่เป็นปัญญา ปัญญาในการทำสมาธิ

เวลาทำสมาธิ มีครูบาอาจารย์ ถ้าเรายังไม่มีปัญญาขึ้นมา ครูบาอาจารย์ก็บอกให้กำหนดพุทโธเป็นพุทธานุสติ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ นั่นมันก็ฝึกหัดขึ้นมา ฝึกหัดขึ้นมาให้ตัวเองมีปัญญา ถ้ามีปัญญาก็ปัญญาในการปฏิบัติไง การปฏิบัติแล้วจะออกฝึกใช้ปัญญาอย่างไรต่อไปละ ถ้ามันฝึกใช้ปัญญามันจะเป็นประโยชน์

นี่พูดถึงว่าไปดูงานนะ พอไปดูงานมาๆ เวลาจะมาทำงาน เวลาไปดูงานมา คนที่มีคุณสมบัติที่ดีไปเห็นสิ่งใดมาก็อยากจะเห็นความเจริญของเรา เห็นความเจริญของประเทศชาติของเรา จะไปทำอะไร ทำสิ่งใดก็ไปเกินหน้าเกินตาผู้มีอำนาจผู้บังคับบัญชา ทำอะไรก็ไม่ได้ติดขัดไปหมดละ มันติดขัดไปหมด เห็นไหม นี่เขาไปดูงาน

ในปัจจุบันนี้เราไปดูธรรม ถ้าไปดูธรรม เห็นไหม ดุสิตีล เราไปดูธรรม เราไปทำบุญกุศล ไปดูธรรม ไปดูเศรษฐกิจธรรม ไปดูครูบาอาจารย์ที่ทำงานมีคุณธรรม ไปดูธรรม นี่ก็เหมือนกัน ศึกษาธรรมก็ศึกษาไปดูธรรมๆ ไปดูธรรมแล้วมันไปได้สิ่งใดมาละ ไปดูธรรมๆ ของคนอื่นไป แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ เราสวดมนต์ โอบนโยโก เรียกร่องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม

เวลาไปดูธรรมๆ ไปดูธรรมมันส่งออก แล้วถ้ามาดูธรรมละ มาดูธรรมทำอย่างไรมันถึงจะมาดูธรรม มันจะมาดูธรรม มาอย่างไรละ

ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะ สิ่งนั้นสิ่งที่เราศึกษามันเป็นปริยัติ เวลาเราศึกษามา เราฟังเทศน์ ฟังเทศน์ก็เหมือนกัน เวลาฟังเทศน์ ในกรรมฐานเรา สิ่งที่มีความสำคัญ

ที่สุดคือการเทศน์ การเทศน์คือการบอกแนวทาง การเทศน์คือการสอน การเทศน์คือการจูง จูงใจให้พวกเขาติดตามให้มันเดินไป ให้มันเดินเองมันก็เดินไปไม่ได้ มันสะเปะสะปะ จูงใจคนตามอดนั้นนะ จูงด้วยอะไรล่ะ?

จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ใจดวงที่สว่างไสว ใจที่ผ่องแผ้ว ใจที่มันลุ่มลึก คลุกคลาน เวลาจิตใจมันลุ่มลึกคลุกคลานมาอย่างไร มันประพฤติปฏิบัติอย่างไรมันถึงจะยืนตัวขึ้นมาได้ มันถึงจะผ่องแผ้วขึ้นมาได้ แล้วมันผ่องแผ้วขึ้นมา จิตเดิมแท้ที่ผ่องใส จิตเดิมแท้หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ผ่องใส จิตเดิมแท้ที่ข้ามพ้นกิเลสไปอย่างไร นี่เทศน์ว่าการเขาเทศน์อย่างนี้ ถ้าเทศน์ว่าการ เขาจูง จูงใจที่มันมีติดบอด ให้มันมีแสงสว่าง ให้มันมีโอกาสของมัน ถ้ามีโอกาสของมันการฟังเทศน์ถึงสำคัญมาก

ที่นี้การฟังเทศน์ ฟังเทศน์จากใครล่ะ เทศน์จากผู้ที่หัวใจที่ผ่องแผ้ว หัวใจที่เป็นคุณธรรม เขาก็ชี้ทางได้ แต่ถ้าไปฟังเทศน์จากที่จดจำมา ไบลานเปล่าๆ ก็พูดเหมือนกันนั้นนะ พูดเหมือนกันแต่เรียงลำดับเรียงขั้นตอนมันไม่ได้

ดูสิ เราจะทานอาหาร เราจะกินข้าว เราต้องมีอะไร เราต้องมีข้าว เราต้องมีหุงข้าว เราต้องทำอาหารทำกับข้าว ข้าวมันก็อยู่กับข้าวของมัน นี่ก็เหมือนกัน จะปฏิบัติ ปฏิบัติอย่างไร สำหรับมันจะลอยมาจากไหน มรรค ๘ ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ มันลอยมาจากไหน ดำริชอบ เพียรชอบ เราก็ต้องชวนขยายค้นคว้าหาขึ้นมา มันจะเป็นจริงขึ้นมา เพราะเรามีคุณธรรม เราได้ปฏิบัติขึ้นมามันถึงมีความจริง มีตัวมีตนขึ้นมา นี่ธรรมะ สดๆ ร้อนๆ สดๆ ร้อนๆ

ดูสิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ๒,๕๐๐ กว่าปี สดๆ ร้อนๆ ธรรมะเป็นชื่อ เป็นเมนู เป็นสิ่งที่ว่าเราจะทำอาหารอย่างไร มีอาหารชนิดใดบ้างในพระพุทธศาสนา ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันมีสิ่งใดบ้าง แต่เมนูก็เมนู เมนูมันเป็นชื่ออาหาร อาหารตัวจริงมันอยู่ไหนล่ะ

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สิ่งที่เราศึกษามา ศึกษามาเป็นแนวทาง ไปดูธรรมๆ ไปดูธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปดูธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไปดูธรรม ไปส่งออก ส่งออกไปไหน ส่งออกไปตะครุบเงา ส่งออกไป ส่งออกไปแล้วได้สิ่งใดมา

เวลาเขาไปดูงานกันมาแล้ว เวลาคนที่มีความคุณธรรม คนที่รักส่วนรวม คนที่รักประเทศชาติ เขาก็อยากจะพัฒนาๆ แต่เขาไม่มีอำนาจ หัวหน้างานเขาไม่ให้ทำ มันเกินหน้าเกินตา เก็บซ่อนไว้ในลิ้นชัก ใต้นี้ก็เหมือนกัน เราไปดูธรรมๆ แล้วเราอยากจะประพฤติปฏิบัติเอาอะไรปฏิบัติล่ะ เราจะเอาอะไรไปปฏิบัติ มันเป็นเรื่องทุกทั้งนั้น มันเป็นเรื่องสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ธรรมะเป็นธรรมชาติๆ ธรรมะเป็นธรรมชาติมันก็เป็นสัจจะอันหนึ่ง มันก็เป็นความจริงอันหนึ่งจากการบอกเล่า การบอกเล่าว่า กามภพ รูปภพ อรูปภพ วัฏฏวน วัฏฏะมันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง มันมีตั้งแต่พรหมลงมา กามโลก รูปโลก อรูปโลก วัฏฏะ มันเป็นผลของวัฏฏะ วัฏฏะมันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แล้วเราศึกษา เราก็ศึกษาความจริงในธรรมชาติ แล้วศึกษามาทำไม แล้วกิเลสเป็นธรรมชาติหรือเปล่า การเวียนว่ายตายเกิดเป็นธรรมชาติหรือเปล่า ถ้าเป็นธรรมชาติ ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปตุธรรม ไปตุธรรมไป ไปตุธรรมชาติไป ไปตุความแปรปรวนจากข้างนอกไป แต่แล้วไม่มาตุละ ไม่มาตุธรรม เห็นไหม ไม่มาตุธรรมเพราะไม่มีอำนาจวาสนา

คนที่มีอำนาจวาสนา เห็นไหม หัวหน้างาน หัวหน้าหน่วยงานนั้นเขาไปดูงานของเขา เขามีอำนาจวาสนาของเขา เพราะอะไร เพราะเขามี เขาตั้งงบประมาณได้ เขามีทุนมีรอนของเขา เขาจะมาพัฒนาประเทศชาติเขาก็พัฒนาของเขาได้ เพราะเขามีทุน เขามีงบประมาณ เขามีทุกอย่างพร้อม

ไฉนก็เหมือนกัน เราจะมาตุธรรม เราจะมาตุธรรมเราจะเอาที่ไหนละ เราจะเอาที่ไหนเห็นไหม ฟังธรรมของครูบาอาจารย์ก็เป็นของท่าน เปิดตำรับตำราก็เป็นตำรับตำราของครูบาอาจารย์ ศึกษาๆ ศึกษาไปเพื่อปฏิบัติ ถ้าเราปฏิบัติละ ถ้าเราปฏิบัติ เรากำหนดพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราถึงจะมีงบประมาณ เราถึงจะทำของเรา

มีงบประมาณนะ มีงบประมาณ ถ้ากำหนดพุทโธๆ จิตมันสงบขึ้นมา คนที่มีงบประมาณมีทุกอย่างที่เราจะพัฒนา มันจะพัฒนาได้ไหม มันพัฒนาได้ แต่เวลาจะพัฒนาขึ้นไป เราทำไปแล้วมีหน่วยงาน มีการสัมพันธ์กัน การข้ามหน่วยงานทำไม่ได้ ติดขัดอีกแล้ว ติดขัดไปหมด นี่ก็เหมือนกัน เรามีงบประมาณทุกอย่างพร้อมเลย แล้วกิเลสมันให้ทำไหม กิเลสในใจนี่

เวลาเรามาประพฤติปฏิบัติ เราจะชำระล้าง เราจะฆ่ากิเลสของเรา เพราะกิเลสอวิชชา มันปิดหูปิดตาให้ใจนี้มีติดบอด มันไม่เห็นช่องทางสิ่งใดเลยที่หัวใจมันจะสว่างไสว มันจะผ่องแผ้ว เพราะมันมีกิเลสครอบงำมัน มันถึงได้ทุกข์จนเข้ญใจอย่างนี้ไง เวลากิเลสมันบีบคั้นหัวใจมันก็มีแต่ความทุกข์ความยากทั้งนั้น

เพราะกิเลส หน้าที่ของมันคือการทำลายล้าง กิเลสหน้าที่ของมันคือการทำลายล้างเพื่ออะไร ทำลายล้างเพื่อสะสม สะสมกำลังของมันให้มันมีกำลังเหนือจิตของเราเหนือภวาสวะเหนือภพที่มันครองอำนาจนั้นอยู่ กิเลสมันมีหน้าที่ทำลายล้างทั้งนั้น แล้วเวลามันจะสร้างผลงานของมัน มันก็ชักนำของเรา “นู่นก็รู้แล้ว นี่ก็เข้าใจแล้ว นู่นก็ฉันทำมาหมดแล้ว” มันชักนำให้เสียหายทั้งนั้นเวลาจะทำดี แต่เวลามันเป็นอำนาจของมัน ตัณหาความทะยานอยาก อยากได้ อยากดี อยากเด่น มันทำลายตัวเอง ด้วยการกระทำนะ

มนุษย์ จิตใจมีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย มันสร้างกรรมสร้างเวรทั้งนั้น พอมันสร้างกรรมสร้างเวรด้วยความมืดบอดของมัน มันพาให้ไปสร้างเวรสร้างกรรม พอสร้างเวรสร้างกรรมเสร็จแล้วกิเลสมันก็หายไป แล้วใครเป็นคนรับกรรมนั้นนะ ก็เจตนาไง ก็ภวาสวะ ใจ ก็จิตดวงนั้นไง เพราะจิตดวงนั้นมีเจตนา เจตนาที่โดนกิเลสครอบงำ มันก็พาไปกว้านเอาแต่ ฟืนแต่ไฟมาเผาผลนมัน นี่มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ ถ้าผลงานของมัน เวลามันทำหน้าที่ของมัน มันก็ ทำเพื่อมีอำนาจเหนือกับจิตดวงนั้น

เวลาเรามีศรัทธามีความเชื่อ เรามีอำนาจวาสนาบารมี เราได้สร้างบุญกุศลของเรา มา เรามีปฏิภาณไหวพริบ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราศึกษาธรรมขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปดูธรรมมาแล้ว ดูธรรมมาเพื่อให้มันคงที่เราเป็นชาวพุทธ ชาวพุทธเรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ถ้ามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง เป็น แก้วสารพัดนึก เป็นรัตนตรัยของเรา เป็นสิ่งที่เราปรารถนา

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม พระสงฆ์ฯ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม เราเป็นชาวพุทธ เราเป็นนักประพฤติปฏิบัติ เราก็ พยายามพาหัวใจของเราให้มันผ่องแผ้ว พาหัวใจของเราให้มันเบิกบาน พาหัวใจของเราให้มันมี คุณธรรมในใจ การที่มีคุณธรรมในใจมันต้องประพฤติปฏิบัติขึ้นมาตามความเป็นจริงของใจดวง นั้น ใจดวงนั้นจะมีคุณธรรมขึ้นมา

ศึกษาไปตุธรรม ไปตุธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฟังเทศน์ฟัง ธรรมของครูบาอาจารย์ของเรา เวลาครูบาอาจารย์ท่านฉลาด เวลาท่านเทศน์ว่าการ ของท่าน ท่านจะบอกวิธีการต่างๆ แล้วสิ่งใดที่กิเลสมันจะเอาไปใช้ เวลาขณะจิตต่างๆ ที่กิเลสที่มันจะสรุปลกับชำระล้างกิเลส กิเลสมันจะคอยฟัง คอยฟัง มันจะเอาสิ่งนั้น เอา สิ่งที่ครูบาอาจารย์การชำระล้าง กิเลสมันเอาสิ่งนั้นเอาไปอ้าง เอาไปบังเงา ว่าเราได้ทำ อย่างนี้ เราได้ทำอย่างนั้น

ครูบาอาจารย์ที่ท่านฉลาด ท่านถึงจะเทศน์ว่าการเป็นแนวทาง เป็นเหตุ ท่าน จะไม่คอยบอกผลและไม่บอกผล ไม่คอยบอกผลและไม่บอกผลเพราะอะไร เพราะ กิเลสมันจะเอาสิ่งนี้ไปอ้างอิงว่ามันรู้แล้ว มันเข้าใจแล้ว ไปตุธรรมๆ ใจ ไปตุธรรมของ เขามากก็ไปอ้างอิงว่าธรรมเป็นเราใจ

แต่เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านฉลาดท่านจะบอกเหตุ บอกเหตุคือบอกว่าตั้งสติไว้ ผีกัดหัว ให้จิตมันมีกำลังขึ้นมา ถ้ามีกำลังมันก็มีงบประมาณ มันก็มีทุนของมันใช่ไหม ถ้ามีทุนของมัน แล้ว กิเลสมันก็โพล่ กิเลสมันก็ไปประสานงา ไม่ใช่ประสานงาน เราประสานงานกับหน่วยงาน ในการทำงาน มันข้ามหน่วยงานต่างๆ มันต้องมีประสานงานกันเพื่อผลงานอันนั้น เพื่อความ

ราบรื่น มันจะประสานงานเพื่อให้ก้าวเดินไปด้วยมรรค ๘ ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ ๘ องค์กร เห็นใหม่ ๘ องค์กรที่เราจะร่วมมือกัน

แต่ถ้าเป็นกิเลสมันก็ประสานงาน มันไม่ประสานงาน มันประสานงาน ประสานงาน ติดขัดไปหมด “นั่นก็เข้าใจแล้ว สติก็มีแล้ว ทุกอย่างก็มีพร้อมแล้ว ปัญญาที่มาสมบุรณ์ งานก็ งานชอบธรรม ความเพียรก็ความเพียรอุตสาหะ” มันประสานงาน มันก้าวเดินไม่ได้เลย นี่ เห็น ใหม่ นี่การปฏิบัติ

ถ้าไปดูธรรมๆ มันไปดูของเขา ไปดูธรรม เขาทำไว้สำเร็จรูปแล้ว เพราะเขามีปัญญา เขา ถึงพัฒนาของเขา นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา ท่านชำระล้างกิเลส แล้ว ท่านมีเมตตาณะ ท่านหวังหรือสัตว์ชนสัตว์นะ หวังหรือสัตว์ชนสัตว์ เห็นใหม่ คุณสิ เราจะไปดู ธรรม เราจะพัฒนาของเรา สังคายนาพระไตรปิฎก พิมพ์แจกทั่ว เพื่อให้ธรรมเป็นทานๆ

พระไตรปิฎกต้องไปสังคายนา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนี่ยจะต้อง ไปสังคายนา สิ่งนั้นมันเป็นตัวอักษรมันชี้เข้ามาสู่ใจของเรา องค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า ให้ปฏิบัติบูชา ปฏิบัติบูชาก็เพื่อจะให้เราพัฒนาในใจของเรา ถ้าในใจของเราพัฒนาขึ้นมา มัน พัฒนาขึ้นมา มันเรียกร่องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม มาดูธรรมนะ

สิ่งที่เราส่งออกไปดูธรรมๆ มันยิ่งไปดูธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม-พุทธเจ้า แล้วกิเลส กิเลสมันประสานงาน มันปิดหูปิดตา “สิ่งนี้จะประโยชน์ สิ่งนี้จะเผยแผ่ศาสนา สิ่ง นั้น” เผยแผ่ศาสนาเอาอะไรไปเผยแผ่

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมบุรณ์แบบ ใครจะมีปัญญาเลิศเหนือกว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นไปไม่ได้ เพราะเป็นพุทธวิสัย เป็นอจินไตย พุทธวิสัยเป็น อจินไตย แล้วใครจะไปสังคายนา ใครจะไปทำให้มันผ่องแผ้ว มันสมบุรณ์แบบในตัวของมันอยู่ แล้ว

แต่ความผิดพลาดจากการพิมพ์ การผิดพลาดจากการจดจำรัก การผิดพลาดจากสิ่งที่เป็นของเก่าแก่ที่จดจำรักกันมา อันนั้นความผิดพลาดเพราะบุคคลทำ มันไม่ใช่ธรรมขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผิดพลาด ไม่มี! ไม่มี! แล้วเวลาที่มาดูธรรมๆ สิ่งนั้นเป็นการบอก วิธีการ วิธีการของคนปฏิบัติมันก็มีแนวทางแตกต่างหลากหลาย แต่เวลาปฏิบัติ มันปฏิบัติใน ความเป็นจริงของเรา

เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มีอำนาจวาสนามาบวช มาบวชเพื่อ อยากจะมีคุณธรรมๆ อยากจะเป็นศาสนทายาท อยากจะเป็นทายาทโดยธรรม ถ้าอยากเป็น ทายาทโดยธรรมมันต้องปฏิบัติโดยธรรม ถ้าปฏิบัติโดยธรรม เราจะปฏิบัติตามความเป็นจริง

ถ้าเราปฏิบัติตามความเป็นจริง เรากำหนดพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เพราะอะไร เพราะการกระทำมันต้องมิงบประมาณ ทุกอย่างต้องมิงบประมาณ ถ้าไม่มีบประมาณทำอะไร ไม่ได้ทั้งนั้น โดยสามัญสำนึกของเรา เราอวดรู้อวดเห็นกันทั้งนั้น อวดรู้อวดเห็นต่างๆ ที่เรารู้อยู่นี้ มันเป็นตรรกะ มันเป็นสามัญสำนึก มันเป็นความรู้สึกนึกคิดของโลกียปัญญา คือปัญญาทางโลก มันไม่ใช่เป็นทางธรรม

ถ้าเป็นทางธรรม เห็นใหม่ เพราะเป็นทางโลก คุณสี หน้าที่ของกิเลสคือการยุแหย่ คือการทำลาย คือการปิดหูปิดตาใจดวงนี้ แล้วไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปดูธรรมมันเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติก็ไปศึกษาธรรมชาติ ไปศึกษาให้เข้าใจ ศึกษาเข้าใจก็เข้าใจเรื่องธรรมชาติ มันไม่ใช่เข้าใจเรื่องกิเลส มันไม่ใช่เข้าใจเรื่องคุณธรรมในใจ มันไปเข้าใจเรื่องสัจจะเรื่องสัจจะมันไม่ใช่เรื่องของเรา

ถ้าเรื่องของเรา เห็นใหม่ ถ้ามันมีคุณธรรม ศึกษาแล้วมันไปดูธรรมก็เป็นอย่างนั้น แต่ถ้ามาดูธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์ท่านให้ปฏิบัติธรรมๆ ปฏิบัติขึ้นมา ศึกษาแล้วให้วางไว้ ถ้าไปดูธรรมจิตมันส่งออก กำหนดพุทโธๆ มันก็เป็นการส่งออก แต่การส่งออกแบบนี้มันเป็นการส่งออกจากการเริ่มต้นที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงกรรมฐาน ๔๐ ห้อง การทำความสงบของใจ ๔๐ วิธีการ

การทำความสงบของใจ คุณสี เวลาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ เทศนาว่าการพวกคฤหัสถ์ เทศนาว่าการผู้ที่เป็นเจ้าลัทธิต่างๆ ที่ว่าเขาไม่นับถือพระพุทธศาสนา ผู้ที่เป็นมิชฌาติกุญฐิ ท่านจะพูดเทศนาเรื่องอนุพุทพิกถา เรื่องของท่าน เรื่องของท่านคือเรื่องของการมีน้ำใจ การมีน้ำใจ การเมตตาต่อกัน การมีน้ำใจต่อกัน สิ่งนี้มันเป็นประโยชน์ใจ พอเป็นประโยชน์ จิตใจมันก็อ่อนน้อม จิตใจก็ควรแก่การงาน ท่านถึงจะเทศน์อริยสัจ ท่านถึงเทศน์สัจจะ

ไอ้ของเรา จิตของเรามันคลุกอยู่กับกิเลสค้นหาความทะยานอยาก จิตใจมันไปดูธรรม มันส่งออกหมดละ แล้วก็บอกว่า “ศึกษาธรรมๆ เข้าใจธรรมๆ”

ไปดูธรรมไป การส่งออกไปดูธรรมนะ แม้แต่จิตสงบแล้ว จิตสงบ เห็นใหม่ มันส่งออก มันไปเห็นความรู้เห็นต่างๆ ความเห็นนั้นเป็นจริงใหม่ จริง สิ่งที่เห็นจริงใหม่ จริง แต่มันเป็นความจริงหรือเปล่านั้น ไม่จริง ไม่จริงเพราะอะไร เพราะธรรมะเป็นธรรมชาติ สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นธรรมชาติ มันแปรปรวนทั้งนั้น ความรู้ความเห็นในใจมันจะไม่แปรปรวนใหม่ อารมณ์ของเรามันเกิดดับ อารมณ์ของเรามันแปรปรวนใหม่ มันแปรปรวนทั้งนั้น จิตมันสงบแล้วไปรู้ไปเห็นของมัน มันก็แปรปรวนของมัน แล้วไปรู้ไปเห็น เห็นจริงใหม่ จริง แต่ความเห็นนั้นจริงหรือเปล่านั้น ไม่จริง ไม่จริง

แต่ถ้าเราทำความเข้าใจเข้ามา จิตมันสงบเข้ามา พอจิตพุทโธๆ ถ้ามันรู้สิ่งใดวางไว้ๆ เราวางหมดละ รู้แล้ววางๆ เพื่อให้ละเอียดเข้าไปๆ เราจะหากำลังของเรา เราจะหาบประมาณของเรา ถ้าจิตมันสงบนะ จิตสงบ พุทโธ ชณิกสมาธิ อุปะจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ เริ่มต้นตรงนี้

แต่โดยทั่วไปหน้าที่ของกิเลสมันยุ่งเหยิง หน้าที่ของกิเลสมันจะครอบงำหัวใจ “ไม่ต้องทำสมณะไม่มีประโยชน์ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ปัญญาไปทั้งนั้น”

ถ้าใช้ปัญญา ถ้ามีสตินะ ปัญญาอันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ การตรึกในธรรม ไปดูธรรมๆ การตรึกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การตรึก เห็นใหม่ กาย เวทนา จิต ธรรม ธรรมารมณฺ์ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นมันเป็นสัจจะ เป็นธรรมชาติ ความรู้สึกนึกคิดของคนเป็นธรรมชาติ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นธรรมชาติมันเป็นธรรมชาติทั้งนั้น มันเป็นธรรมชาติเพราะอะไร

เพราะคนเป็นไม่ใช่คนตาย คนตายมันคิดไม่เป็น พอคนตายจิตออกจากร่างแล้วมันคิดไม่ได้ แต่ถ้าเป็นคนเป็นมันต้องมีความรู้สึกนึกคิดเป็นธรรมดา เพราะมันมีชีวิตใช้ไหม มันมีความรู้สึก มันมีความเศร้าหมอง มีความผ่องใส มีความนึกคิดในหัวใจทั้งนั้น มันเป็นธรรมดา ถ้าจิตมันพิจารณาของมันอย่างนี้ธรรมารมณฺ์ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันใช้ปัญญาของมันพิจารณา นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราเอามาใช้ของเรา ความคิดมันคิดของมัน มันมีปัญญาของมัน มันใช้ปัญญา ใช้สติปัญญาตามความคิดนั้น นี่ปัญญาอบรมสมาธิ มันก็แค่สมาธิ

แต่เขาบอกว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา เขาบอกอย่างนี้เป็นปัญญาของเขา แต่ถ้าทำความเข้าใจเป็นสมณะ” นี่ไปดุธรรม ไปดูธรรม ไปดูธรรมมันไปเอาเป้าหมายข้างนอก แล้วเวลาเราปฏิบัติเราก็หวังหวังเป้าหมายข้างนอก กลัวตัวเองจะปฏิบัติผิด กลัวตัวเองจะไม่มีคุณธรรม ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงมันไม่มีคุณธรรม ไม่มีคุณธรรมตรงไหน เพราะมันไปดูธรรมไปดูธรรมคือสัญญา ไปดูธรรมคือสัญญาไปจำมันหมายในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา

ในความหมายในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “**ปริยัติให้ปฏิบัติ**” ปริยัติคือการศึกษารู้แล้วให้วาง ให้ปฏิบัติขึ้นมาเป็นความเป็นจริงของตัวเอง มาดูธรรมให้ใจมันเป็นความจริงขึ้นมา

แต่ที่ไปดูธรรมเพราะอะไร เพราะคิดแต่จะส่งออกไป คิดว่าเราเป็นชาวพุทธ เราเป็นชาวพุทธ เห็นใหม่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรา

จะต้องแสวงหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เจอด้วยความรู้สึกรู้สึกนี่ก็คิด แต่เราไม่คิดเลยว่า ถ้าเราพุทโธ พุทโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทโธ องค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า แล้วเราปฏิบัติ เราจะค้นหาที่ไหน?

ถ้าเราค้นหา เราทำความเข้าใจของใจเข้ามา ถ้าเราใช้ความสงบใจเข้ามามันเป็นการยืนยันว่ามาศุธรรม มาศุธรรมที่ไหน ถ้ากิเลสมันครอบงำ กิเลสนี้มันครอบงำหัวใจของสัตว์โลกนะ เพราะมันอาศัยหัวใจของสัตว์โลกเป็นที่อาศัย แล้วมันปิดหูปิดตา แล้วงานของมันคือการทำลาย การทำลายให้เราไม่เข้าสู่สัจจะ ให้อยู่ในอำนาจของมัน ให้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ นี้คือหน้าที่ของมัน ฉะนั้น เวลามันทำหน้าที่ของมันแล้ว มันก็ผ่อนคลายพอให้เราได้มีชีวิตรอดไปวันๆ เวลาเจ็บช้ำน้ำใจมันก็พอให้เราหายใจ มันมีเท่านั้น

แต่ถ้าเรามีอำนาจวาสนาบารมี เราถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าเกิดมีอำนาจวาสนาบารมี มันมีบารมีที่พยายามจะแสวงหา จะเอาตัวรอดให้ได้ ถ้าแสวงหาจะเอาตัวรอดให้ได้ ถ้ามันทำความเข้าใจเข้ามา ขณิกสมาธิ อุปะจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ ถ้าเป็นความสงบเป็นสมาธิเข้ามา มันเป็นการยืนยัน เป็นการยืนยันว่า เราสามารถที่จะปล่อยวางสิ่งที่กิเลสมันจะครอบงำนี้ได้ เราสามารถที่จะเป็นอิสระภาพด้วยชั่วคราว

ถ้าจิตมันสงบ มันสงบชั่วคราว ความสงบมันจะให้ผลคือความสุข ความสงบให้ผลถึงความสุข ความสงบนี้ให้เห็นโทษของความฟุ้งซ่าน ให้เห็นผลงานของกิเลสมัน ถ้าขาดสติมันก็จะมีรู้สึกนึกคิดแบบนี้ กิเลสมันปิดหูปิดตา แล้วดูสิ คนที่ปิดหูปิดตาเขาจะกระเสือกกระสนไปตามกำลังของเขา

ในเมื่อกิเลสมันปิดหูปิดตาว่าไปศุธรรมๆ ศึกษาแล้วเข้าใจ ศึกษาแล้วรู้ไปหมดละ แต่มันไม่เคยรับรสไง มันไม่เคยรับรสของความสงบของใจ ถ้าไม่เคยรับรส ถ้ามันแว้งว้างมันว่างๆ มันพอใจ อันนี้ก็เป็นตรรกะ อันนี้มันก็เป็นธรรมชาติ สัจธรรมเป็นธรรมชาตินะ ธรรมชาติมันแปรปรวนใช้ใหม่ ธรรมชาติมันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาใช้ใหม่ เวลามันฟุ้งซ่าน ถ้าเราศึกษาธรรมะมันเกาะนั้นไว้ อาศัยสิ่งนั้นเป็นเครื่องอยู่มันก็สบายใจชั่วคราว สบายใจแล้วเป็นอย่างไรต่อ? นี่คือรสของมัน รสของความรู้ธรรม รสของความเข้าใจธรรมะโดยโลกีย์ปัญญา

แต่เวลาเรากำหนดพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เวลามันสงบเข้ามา รสชาติมันแตกต่างกัน รสชาติมันแตกต่างกันเพราะอะไร เพราะมันเป็นสัมมาสมาธิ เวลาจิตมันสงบเข้ามา มันเป็นสมาธิ สมาธิมันปล่อยวางสัญญาอารมณ์มา พอมันปล่อยวางสัญญาอารมณ์มา ดูสิ ความรู้สึกนึกคิด พุทโธๆ ความคิด ความคิดมันละเอียดขึ้นๆ ละเอียดขึ้นจนความคิดหายไป มันปล่อยได้อย่างไร สมาธิมันปล่อยความคิดได้อย่างไร ถ้ามันไม่ปล่อยความคิดมันจะเป็นสมาธิ

ใหม่ เพราะอะไร เพราะถ้ามีความคิดมันเป็นสอง ระหว่างพลังงานคือธาตุรู้ กับอารมณ์ ความรู้สึก มันเป็นสองความคิด มันเป็นอารมณ์ความรู้สึก

แต่ธาตุรู้ละ มันเป็นพลังงานละ มันเป็นหนึ่งใน มันปล่อยวางเข้ามาๆ มันปล่อยได้อย่างไร มันปล่อยได้ เพราะมันปล่อยได้ มันเห็นความแปลกประหลาดแล้ว เห็นความแปลกประหลาดว่า ถ้าจิตมันพุ่งชานมันเสวยอารมณ์ มันคลุกเคล้าอยู่ความรู้สึกนึกคิด มันบีบคั้นตลอดเวลา เป็นช่องทางของกิเลสที่มันออกหาเหยื่อ แต่ถ้าเรากำหนดพุทโธๆ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา ขณิกสมาธิมันปล่อยวางเข้ามา รสของธรรม จิตสงบมันมีความสุข มีความแปลกประหลาด มีความมหัศจรรย์ แต่สิ่งที่เราเริ่มต้นทำงาน เราจะรักษาไว้ได้

เราของบประมาณๆ ไม่ผ่านสักที นี่ก็เหมือนกัน เวลาทำสมาธิล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนี้ มันไม่เป็นประโยชน์สักที แต่ถ้าเราพยายามชวนชวายของเรา เรามีเสนอโครงการที่ดี เรามีเหตุมีผล เราทำของเรา เสนอกับใคร เสนอกับกิเลสใจ กิเลสมันต่อต้าน กิเลสมันไม่ต้องการให้เราได้เป็นประจักษ์พยานในหัวใจของเรา มันต่อต้าน มันพลิกแพลง มันทำให้ล้มลุกคลุกคลานทั้งนั้น เราพยายามทำของเรา ใช้สติใช้ปัญญาสุดความสามารถนะ ใช้สติปัญญาด้วยความสุดความสามารถ เพราะเวลาปฏิบัติกิเลสมันดิบๆ แล้วกำลังเรามันอ่อนแอ

เวลาครูบาอาจารย์ท่านพูดประจำ การปฏิบัติมีที่ยาก ยากอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น แต่ถ้ามันคราวเริ่มต้นแล้วมันพิจารณาของมันไป แล้วมันก้าวเดินไป จนสมุจเฉทปหานไปแล้ว มันจะเดินไปได้แล้ว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น กับอีกคราวหนึ่งคือคราวจะจบโครงการ มันมีลำบากอยู่ ๒ คราว ลำบาก หมายความว่า เรากำลังไม่พอ แล้วมันละเอียดลึกซึ้ง กิเลสมันปิดหูปิดตาจนเราจะก้าวเดินไปไม่ได้

ศึกษาธรรมมานาน้อยขนาดไหน เราศึกษามาเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมของครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติล้มลุกคลุกคลานมาที่เอาชีวิตแลกมาทั้งนั้น แต่ถ้ามันเป็นความจริงของเราละ เรามันต้องเป็นประจักษ์พยานของเราขึ้นมา ประจักษ์พยานของเราขึ้นมา เห็นไหม ถ้าเรากำหนดพุทโธไม่ได้ก็คือเราไม่ได้ เรากำหนดพุทโธได้แต่ผลที่เกิดจากการปฏิบัติมันไม่เกิดขึ้น เราถึงได้ลังเลสงสัยกันอยู่นี้ไง เราถึงได้เรียกร้องว่าเมื่อไรมันจะสงบสักทีไง ถ้าเมื่อไรจะสงบนั้นละกิเลสมันได้ช่องแล้วละ เพราะคำว่า “เมื่อไรจะสงบ” แสดงว่าเราเบื่อหน่ายเต็มที แสดงว่าเราล้าเต็มที แสดงว่าเราล้มลุกคลุกคลานเต็มที

แต่ถ้าเราปฏิบัติของเรา มันจะเป็นสิ่งใดก็แล้วแต่ น้ำหยดลงหินทุกวันหินมันยังกร่อน เราจะทำงานของเรา เราจะทำตามหน้าที่ของเรา เราตั้งใจสร้างเหตุของเราให้เต็มทีของเรา

เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้ว เราเข้าใจในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้ว เรามีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะอยู่แล้ว ถ้าเรามีครูบาอาจารย์

คอยขึ้นน้ำอยู่แล้ว เราทำความจริงของเรา จากใจดวงหนึ่งสู่อีกดวงหนึ่ง ท่านเดินนำหน้าเราไป เราพยายามจะเดินตามท่านไปให้ได้ ตามเส้นทางสายนี้ ตามเส้นทางนี้ ความสงบของใจเข้ามาให้ได้

ถ้าใจมันสงบแล้วมีงบประมาณแล้ว เราจะต้องต่อสู้กับกิเลส เราจะต้องประสานงานว่า เราจะดำเนินการอย่างไรต่อไป กิเลสมันจะกัดมันจะขวาง พอมีความสงบแล้วมันก็เสื่อม พอจิตมันสงบแล้วเดี๋ยวมันก็คลายตัวออกมา เวลาคลายตัวออกมามันสงบเพราะเหตุใด มันสงบเพราะเรามีสติ มันสงบเพราะเราควบคุมตัวเอง เราควบคุมความคิดเราตลอด ถ้าเราควบคุมความคิดตลอด มันจะคิดออกนอกกลุ่มนอกรทาง เราก็ยังพยายามหักห้ามมันไว้ เวลามันหักห้ามแล้ว เป็นความคิดจากข้างนอก เห็นไหม

เราจะจุดไฟ เราต้องหาฟืนมา เราต้องตากแดดให้ฟืนมันแห้งก่อน พอฟืนมันแห้ง เราจะสูมไฟของเราขึ้นมาเพื่อเราจะจุดไฟของเรา นี่ก็เหมือนกัน ตบะธรรม ถ้าจิตมันสงบแล้วมันจะมีฟืนมีไฟมันจะมีตบะธรรม นี่เป็นงบประมาณ เป็นสิ่งที่ เห็นไหม ถ้างบประมาณก็เอาไว้ใช้จ่ายใช้สอยเพื่อโครงการนั้น ตบะธรรม เห็นไหม ตบะธรรมถ้ามันเกิดพลังงานขึ้นมาแล้ว มันเป็นพลังงานนี้มันก็จะมาทำข้าวปลาอาหารให้มันสูงขึ้นมาได้ ถ้ามันไม่มีคุณธรรมอย่างนี้เลย แล้วมันจะปฏิบัติตรงไหน มันจะเริ่มต้นกันอย่างไร

“ก็ใช้ปัญญาไปเลย ใช้ปัญญาไปเลย” ก็ไปดูธรรมไป ไปดูธรรมก็ส่งออกไป ดูธรรมส่งออกไปเป็นสมบัติของคนอื่นทั้งนั้น เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสมบัติของครูบาอาจารย์ แต่มันก็เป็นคติธรรมที่เราเอามาขโมยใจของเรา เพื่อให้เห็นว่า มรรคผลมี

เวลาจะปฏิบัตินะ “กึ่งพุทธกาลแล้ว มรรคผลไม่มีแล้วละ ทำสิ่งใดเราก็ล้มลุกคลุกคลานทั้งนั้น มันจะมีความทุกข์ทั้งนั้น” นี่กิเลสมันเสียว กิเลสเราทั้งนั้น เวลาเราปฏิบัติที่ล้มลุกคลุกคลานก็กิเลสเราทั้งนั้น แล้วคำว่า “กิเลสๆ” แล้วทำไมมันต้องอยู่กับเราละ ทำไมไม่อยู่กับคนอื่นบ้างละ

มันมีทุกดวงใจทั้งนั้น ถ้าไม่มีทุกดวงใจไม่มาเกิดนั่งกันอยู่ที่นี่หรอก แต่ในเมื่อกิเลสของเขา ดุสิ อดีต กรรมเก่า กรรมใหม่ กรรมเก่าที่เราสร้างมา การสร้างสิ่งใดมา ฉะนั้น เราทำมาทั้งนั้น สิ่งที่เราทำมามันถึงเป็นจริงเป็นนิสัยของเรา ดุสิ ผู้ที่เลี้ยงลูก อยากให้ลูก เด็กๆ ให้ความอบอุ่นให้ต่างๆ เพื่อให้ลูกของเรามีหลัก ให้จิตใจไม่มีปมด้อย นี่หวังขนาดนั้น

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเราชาติปัจจุบันนี้เราเกิดมาเป็นเรา เราเกิดมาเป็นเรา แล้วมันมาจากไหนละ มันมาจากไหน มันต้องมีที่มาที่ไปสิ ถ้ามันมีที่มาที่ไป เห็นไหม ในปัจจุบันนี้เราก็มีสติมีปัญญา มันก็เหมือนกับพ่อแม่เลี้ยงลูก จะให้ความอบอุ่นกับลูก จะให้ลูกมันคงขึ้นมาเพื่อให้ลูกไม่มีปมด้อย จิตใจของเรากิเลสมันยุมันเหยมีปมด้อยทั้งนั้น “ปฏิบัติแล้วก็ได้ไม่ได้ คน

อื่นเขาปฏิบัติง่ายตาย เราปฏิบัติขนาดนี้ยังไม่ได้ผล เรายังไม่มีอำนาจวาสนา เล็กดีกว่า” นี่ก็เลส มั่นยุ

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา มันมีที่ไปที่ไปสิ คนที่เขาปฏิบัติจริงรู้จริงนั่นท่านก็มีอำนาจวาสนาของท่าน คนที่ปฏิบัติจริงแต่ไม่รู้จริง ปฏิบัติแล้วเขาคาดหมายของเขา เขาเออออห่อหมก ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมของเขา เขาก็มีอำนาจวาสนาแค่นั้น ไม่อย่างนั้นมันจะมีคนเชื่อหรือ เห็นไหม เวลาคนเชื่อในแนวทางปฏิบัติที่เขาเสนอมานี้ มีคนปฏิบัติมากมายมหาศาล แต่มันมีใครได้ผลจริงบ้างล่ะ มันก็ฮือฮากันเริ่มต้นใหม่ๆ เท่านั้น แต่พอกาลเวลาพิสูจน์แล้ว กาลเวลามันพิสูจน์ขึ้นมามันมีสิ่งใด

แต่ในวงกรรมฐานเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านแสดงธรรม มีครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติ คำว่า “ประพฤติปฏิบัติ” เวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติขึ้นมา ท่านรู้จริงขึ้นมา ผู้รู้จริงกับผู้รู้จริงท่านสนทนากัน สนทนาธรรมกัน มันเป็นประจักษ์พยานกัน ใจ ครูบาอาจารย์ของเรามันมีคุณธรรม มีความจริงใจ ถ้าไม่มีความจริง เราเป็นผู้หลอกลวง เราก็บอกทฤษฎีของเราขึ้นมา แล้วผู้ที่ปฏิบัติขึ้นไปแล้ว ถ้าเราหลอกลวงเขาแล้ว เขาปฏิบัติแล้ว มันไม่ได้ผล แล้วเราจะชี้แนะเขาได้อย่างไร

แต่ถ้าเราเป็นความจริง เราบอกความจริงเขา มันอยู่ที่การพัฒนา เห็นไหม คุณสิ เราไปดูงานๆ ไปดูงานประเทศที่เจริญแล้ว จิตใจของครูบาอาจารย์ของท่านประพฤติปฏิบัติของท่าน แล้วท่านมีคุณธรรมของท่าน เราปฏิบัติไป ถ้าเวลาจิตใจเราเจริญขึ้นมา มันไปถึงระดับเดียวกัน มันสนทนาธรรมมันจะไม่เหมือนกันตรงไหน มันอันเดียวกัน อันเดียวกัน เห็นไหม นี่บอกว่า สิ่งที่เขาเสนอแนวทางมา กาลเวลามันพิสูจน์ มันพิสูจน์ว่ามันไม่มีอยู่จริงใจ

แต่ในวงกรรมฐาน ในสายหลวงปู่มั่นเรา เพราะหลวงปู่มั่นท่านยืนยัน แล้วครูบาอาจารย์เราท่านปฏิบัติมา เวลาสนทนาธรรมๆ แม้แต่สนทนาธรรม คุณสิ เวลาหลวงปู่มั่นท่านมา อยู่ที่เชียงใหม่ อยู่กับท่าน “อยากไปเที่ยวที่นั่น อยากไปเที่ยวที่นี่” เข้าขึ้นมาไปรับบาตร หลวงปู่มั่นบอกว่า “จะไปเที่ยวที่ไหน ที่นี้ดีที่สุด จะไปเที่ยวไหน ที่นี้ดีที่สุด” จนหลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติของท่าน เวลาจิตท่านรวมลง จิตท่านรวมลง โลกนี้ราบหมดเลย เข้าขึ้นมาไปหา “ที่ไหนดีที่สุดล่ะ”

“เมื่อคืนผมก็ดูท่านทั้งคืน ผมไม่ได้นอนเลยทั้งคืน เมื่อคืนนะ”

นี่ไง ความจริงกับความจริง ผู้ชี้แนะบอกชี้แนะอยู่ เพียงแต่เรายังเข้าไม่ถึง อยากจะไปนู่น อยากจะไปนี่ อยากจะไปเที่ยวเพราะป่าเขามันน่ารื่นเริง ก็อยากจะไปหาที่วิเวก แต่ครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติของท่าน ท่านเห็นว่าจิตใจมันควรแก่การงาน จิตใจถ้าดูแลดีๆ ส่งเสริมดีๆ มันจะเข้าไปสู่ขณะจิตนั้น ถ้าขณะจิตที่มันเป็น พอมันเป็นขึ้นมามันยืนยันอย่างไรล่ะ นี่คนที่

คุณธรรมๆ นี่ไง สายกรรมฐานของท่านปฏิบัติของท่านมา มันมีเหตุมีผล นี่มาดูธรรมๆ มาดูธรรมที่ไหน

หลวงปู่มั่นท่านก็ดูธรรมในใจของท่าน เวลาหลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติของท่าน ท่านยังมีสิ่งยั่วยุในใจ “อยากจะไปเที่ยวในป่านั้น อยากจะไปป่าที่นั่น ถ้าปฏิบัติที่นั่นมันจะน่ารื่นเริง ถ้าปฏิบัติแล้วจิตใจมันจะสงบ เราจะบรรลุธรรมที่นั่น” นี่มันส่งไป ส่งไปเหมือนพระอานนท์เลย พระอานนท์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “เรานิพพานไปแล้ว อีก ๓ เดือนข้างหน้าเขาจะทำสังคายนา เธอจะได้เป็นพระอรหันต์วันนั้น” เวลาถึงวันนั้นนะ “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเราจะได้เป็นพระอรหันต์ๆ โอ้ย! เรามีความมุมนะ เราคนมีอำนาจวาสนา เราปฏิบัติของเราเพื่อจะให้บรรลุธรรมวันนี้” นี่ส่งออกไปดูธรรม มันก็ไม่ได้สักที

จนพระอานนท์บอก “โอ้ย! เหนื่อยมาก ปฏิบัติแล้วมันเมื่อยมาก ขอฟักก่อน” พอฟักก่อนเห็นไหม ฟักก่อนมันไม่ส่งออกไป มันไม่ไปดูธรรม มันมาดู มันมาดูธรรม เพราะไม่ส่งไปไหนเลย สมบูรณ์ในใจของพระอานนท์ ขณะที่เอนตัวลงนอน มรรคญาณเกิดเดี๋ยวนั้น พอเกิดเดี๋ยวนั้นนี่ไง เวลานั้นเป็นมาดูธรรมในใจของพระอานนท์ มาดูธรรมในใจของเรา

นี่ก็เหมือนกัน หลวงปู่มั่นท่านก็คิดของท่าน จะไปดูที่นั่น จะไปเที่ยวที่นี้ ส่งไป เวลาไปรับบาตร “จะไปเที่ยวที่ไหน ที่นี้ดีที่สุด” ที่นี้ๆ ไม่ใช่ที่นู่น ที่นี้ จะไปเที่ยวที่นู่น จะไปเที่ยวที่นี้ ที่นู่นป่ามันน่ารื่นเริง มันมีความสุข “ที่นี่ดีที่สุด ที่นี่ดีที่สุด”

ท่าน ใจมันก็วนกลับมาๆ ถึงที่สุด ขณะจิตมันชำระล้าง ว่างหมดเลย ที่ไหนดี จะไปที่ไหน เห็นไหม นี่พูดถึงว่า เวลาปฏิบัติแล้ว ถ้ามันเป็นความจริงเป็นความจริงอย่างนี้ แล้วกาลเวลาพิสูจน์ ความจริงคือความจริงตลอดไป คำว่า “ความจริงตลอดไป” เป็นอกุปปธรรม อกุปปธรรม เห็นไหม

สพฺเพ ธมฺมา อนตตา นี้กุปปธรรม ฉะนั้น ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่บอกว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ มันเป็นธรรมชาติ แต่ผู้ที่จะไปรู้เห็นนั้นนะ ถ้ามาดูธรรม มาดูในใจมันเป็นอย่างนั้น มันรู้มันเห็นอย่างนั้น มันเป็นไตรลักษณ์ที่เกิดขึ้น ถ้ามันเป็นไตรลักษณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าจิตมันสงบเข้ามา ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้กรรมฐาน ๔๐ ห้อง ทำความสงบของใจเข้ามาๆ มันต้องมีระดับของมัน มันต้องมีวิธีการของมันที่จะพาจิตใจดวงนี้ให้รอดพ้นไปจากอวิชชา รอดพ้นไปจากพญามารที่มันปิดหูปิดตา

ที่นี้เราบอกว่า ถ้ามันปิดหูปิดตา เราก็แกะสิ่งที่มันปิดหูปิดตาออกก็จบ แล้วไปแกะตรงไหนล่ะ ใครจะไปแกะล่ะ แต่ถ้าทำความเข้าใจเข้ามา เห็นไหม สิ่งที่ปิดหูปิดตา ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบแล้วให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ตามความเป็นจริง ถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ตามความเป็นจริง พิจารณา พิจารณาด้วย

ปัญญา จากกุปปธรรม กุปปธรรม **สพเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมะเป็นธรรมชาติ มันเป็นอนตฺตา มันแปรปรวนของมัน

ดูสิ ฝนตกแดดออกมันแปรปรวนใหม่ อากาศ พระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตก มันแปรปรวนใหม่ คนเราเจ็บไข้ได้ป่วยมันแปรปรวนใหม่ กินข้าวไปแล้ว วันนี้อิ่ม พรุ่งนี้ก็กินอีก มันแปรปรวนใหม่ ไม่มีสิ่งใดคงที่ทั้งนั้น มันแปรปรวนหมดละ แต่เราก็อยู่กับมันด้วยความรื่นเริง เราก็อยู่กับมันด้วยความพอใจ เราก็อยู่กับมัน เราไม่เห็นโทษมันสักทีหนึ่ง ไม่เห็นโทษ ถึงเห็นโทษก็เห็นโทษแบบโลกๆ

ดูสิ คนเขาไปเจออุบัติเหตุ เขาไปเจอผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย เวลาเขาสังเวชเขาก็อาเจียน โลกเป็นแบบนี้แหละ เขาอาเจียน อาเจียนมันขย้อนออกจากกระเพาะไง มันเกิดจากความรู้สึกอันนั้น ใจ สิ่งที่เป็นอสุภะที่เขาขยะเขยง โลกเป็นแบบนี้ไง ความเข้าใจของโลกมันขยะเขยง มันรับรู้โดยโลก มันสื่อสารกันได้ด้วยประสาทสัมผัส ด้วยความเป็นไปของโลกๆ แต่มันไม่เป็นธรรม เป็นธรรมมันละเอียดกว่านั้น

สพเพ ธมฺมา อนตฺตา สภาวะที่แปรสภาพ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนแบบนี้ สอนแบบนี้จริงๆ สอนแบบนี้เพราะสอนให้รู้ให้เห็นใจ ดูสิ นักวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีของเขา เขาก็สอนแบบนี้ แล้วนักวิทยาศาสตร์ที่เขาไปศึกษา ทางวิทยาศาสตร์เขาก็ต้องศึกษาทางทฤษฎี เขาต้องพิสูจน์ตรวจสอบให้มันรู้จริงขึ้นมา รู้จริงขึ้นมาก็เป็นทฤษฎีไง วิทยาศาสตร์ก็สมบูรณ์ทางวิทยาศาสตร์ สมบูรณ์ทางโลก แต่ถ้าการปฏิบัติธรรม มาดูธรรมๆ มันสมบูรณ์ในหัวใจหรือยัง ในหัวใจเรายังไม่สมบูรณ์ ไม่สมบูรณ์มันก็ไม่มีการปฏิบัติ ไม่มีกุปปธรรม เพราะอกุปปธรรม ถ้ากุปปธรรม **สพเพ ธมฺมา อนตฺตา** มันก็แปรปรวนของมัน แต่มันยังไม่รู้ไม่เห็นตามความเป็นจริง เพราะมันไม่มาดูธรรม

เวลามันมาดูธรรมนะ มาดูธรรม เห็นใหม่ มีครูมีอาจารย์ของเรา ทำความสงบของใจเข้ามา มันจะเห็นตัวตนของเราเอง เห็นตัวตนของเราคือจิตมันสงบเข้ามา พอจิตสงบเข้ามา จิตก็มีความสุขแล้ว พอจิตมีความสุข เพราะอะไร เพราะคนที่ปฏิบัติ ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา พอจิตสงบคิดว่าเป็นนิพพาน เพราะเวลามันฟังชาน มันทุกข์มันยาก มันแบกหาม มันมีแต่ความละล้าละล้ง มีแต่ความทุกข์ทั้งนั้นละ เวลามันปล่อยวางได้ ถ้ามันปล่อยวางได้ มันปล่อยวางได้ มันปล่อยวางมา อวิชชามันครอบงำไม่ได้ชั่วคราว มันก็คิดว่านี่พระอรหันต์ไป นี่ไง นี่นิพพาน

คนที่ไม่มีอำนาจวาสนานะ พอจิตสงบคิดว่าเป็นนิพพาน แล้วพอนิพพาน เพราะเราไปสัมผัสใช้ใหม่ เราสัมผัสสัมผัสมาสมาธิกับอนิพพานคือความว่าง แล้วความว่าง ความว่างทำอย่างไรต่อ ความว่างก็คือความว่างไง ความว่างก็คืออนิพพานไง ความว่างมันก็ไม่มีการทุกข์ ถ้าไม่มีทุกข์มันก็

จบ กิเลสก็จบไป เห็นใหม่ นี่กิเลสมันขัดขวาง ทั้งๆ ที่ว่าเราจะมาดูธรรม ถ้ามาดูธรรมแล้วกิเลส มันปิด กิเลสมันปกป้องไม่ให้เราไปรู้จักมัน ไม่ให้ไปรู้ไปเห็นหน้ามัน

ฉะนั้น เวลาทำความเข้าใจของเรา ถ้าคนมีอำนาจวาสนาสงบก็คือความสงบ พอสงบมัน คลายตัวออกมาเหมือนเดิม เวลาเราทำความเข้าใจของเรา เราใช้พุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เข้าไปสู่ความสงบ มันก็เข้าไปสู่ความสงบนั้น ถ้าไม่มีคนบอกคนชี้แนะนะ เข้าไปสู่ความสงบนั้น จนเป็นคนชี้แจง จนเป็นจิตชี้แจง จิตไม่ทำงาน กิเลสมันครอบงำไว้ กิเลสมันหลอกลวงไว้

ฉะนั้น ถ้าเราจะเปิดหน้ากิเลส เห็นใหม่ พอจิตสงบแล้วเวลามันคลายตัวออกมา คลาย ตัวออกมา “เอ! พระอรหันต์ยังมีอารมณ์ความรู้สึกอย่างนี้หรือ พระอรหันต์ทำไมมันไม่รู้แง่มุมสิ่ง ไตของธรรมะอย่างนี้เลยหรือ” แต่จิตสงบมันก็เหมือนกำปั้นทุบดิน พุทโธๆ มันก็สงบได้ ถ้าใช้ ปัญญาอบรมสมาธิมันก็สงบได้ แล้ว ๘ องค์กรรมมันอยู่นั่นแหละ ดำริชอบ งานชอบ ความเพียร ชอบ ระลึกชอบ มันชอบธรรมมันอยู่นั่นแหละ แล้วมันอยู่นั่นแหละ เห็นใหม่ ถ้าคนมีสติปัญญา เราจะใช้ สติปัญญาแยกแยะ ถ้าใช้สติปัญญาแยกแยะ นี่กิเลสกลัว กลัวตรงนี้

กิเลสของเราจะ ไม่ใช่กิเลสของคนอื่นนะ ไม่ใช่ไปศุธรรม ถ้าไปศุธรรม กิเลสมันก็เป็น ก. ไก่ สระอิ สระเอ ล.ลิง ส.เสือ กิเลสมันมันชื่อ “กิเลส” ต้องเขียนอย่างนั้น ถ้าไม่เขียนคำว่า “กิเลส” เราจะสื่อความหมายกัน “กิเลส” ได้อย่างไร

แต่ถ้าเรามีอำนาจวาสนา ทำความสงบของเราเข้ามา แล้วพยายามโน้มนำไปให้เห็นกาย ให้เห็นเวทนา ให้เห็นจิต ให้เห็นธรรม จะไปดูหน้ากิเลสไป ถ้าไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็น ธรรม มันสะเทือนหัวใจมาก มันจะสะเทือนหัวใจมากกว่า ถ้าจิตสงบแล้วเรานี้มันกิเลส นี่คือนิพพาน แต่พอไปเห็นกิเลสนะ โอโฮ! อ้อ! กิเลสมันเป็นแบบนี้ เป็นแบบนี้เพราะอะไร เพราะ กิเลสมันอาศัยกาย อาศัยเวทนา อาศัยจิต อาศัยธรรมเป็นทางเดินของมัน

กิเลสนี้เป็นนามธรรมแต่มันอาศัยสิ่งนี้ยึดมันถือมันไว้ แล้วก็ให้จิตเวลาสงบเข้ามา มันก็ ไม่ได้ไปแตะต้องอะไรเลย มันแค่ว่างเฉยๆ วางด้วยคำบริกรรม วางด้วยปัญญาอบรมสมาธิ พอ มันวางขึ้นมา มันก็วาง วางนี่คือนิพพาน เพราะมันไม่มีทุกข์อะไร แต่เวลามันเสื่อมออกมา มันก็เป็น คนปกติคนธรรมดา เพียงแต่มีคุณธรรมในหัวใจนิดหน่อย แล้วอย่างนี้จะนิพพานหรือ

ถ้ามีสติมีปัญญานะ มันจะต่อสู้ กิเลสกลัวธรรม กลัวธรรมคือสติปัญญา สติธรรม สมาธิ ธรรม ปัญญาธรรม นี่คือนิพพานนะ แล้วปัญญามันแยกแยะเข้าไป มันพิจารณาเข้าไป น้อมจิต นี้ให้ไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นตามความจริง นี่คือนิพพานปฏิบัติในแนวทางสติปัฏ

ฐาน ๔

ที่เขาคุยกันนัก “แนวทางสติปัฏฐาน ๔ ปฏิบัติแนวทางสติปัฏฐาน ๔”...ไปตุธรรม ไปตุธรรม สติปัฏฐาน ๔ ก็ ส.เสื่อ ต.เต่า สระอิ สติ สติปัฏฐาน นี่เขาไปตุธรรม ไปตุธรรม สร้างภาพ คิดเอา สร้างภาพเอา ไม่มีอยู่จริง

“มาตุธรรม มาตุธรรม” จิตมันสงบแล้วจิตมันเห็น อันนี้ถึงเป็นสติปัฏฐาน ๔ ของจิตนั้น เวลาพระอรหันต์ เห็นใหม่ ดูสิ พระพุทธเจ้าพยากรณ์ไว้ก็ไปติดข้องอยู่นั่นนะ มันก็ไม่ได้สำเร็จสักที เวลาปล่อยวางทั้งหมดมาทำในใจของพระอรหันต์เอง พระอรหันต์เป็นพระอรหันต์ไป นี่ไง มันมาตุธรรม ต้องมาตุธรรม ถ้ามาตุธรรมอย่างนี้มันถึงจะเป็นความจริง ไม่ใช่ไปตุธรรม ไปตุธรรมมันเป็นสมบัติของคนอื่น แล้วมาตุธรรมมันอยู่ไหนล่ะ

สติก็ต้องเป็นสติจริงๆ สมาธิก็ต้องเป็นสมาธิจริงๆ ถ้ามันเกิดปัญญาก็ต้องเป็นภาวนามย ปัญญาขึ้นมาจริงๆ นี่ไง ถ้าปัญญาจริงๆ มันก็เห็นจริง เห็นจริงมันก็เห็นความแตกต่าง อ้อ! อย่างนี้เองเนาะ

เวลาสงบขึ้นมาก็ว่านิพพานๆ นิพพานมันก็เหมือนหินทับหญ้า กดมันไว้เฉยๆ เขาว่าหินทับหญ้า แต่ขอให้ทับเถอะ ขอให้ทับหญ้าให้ทับ ถ้าหญ้าไม่มีหินให้ทับเลย หญ้ามันจะเจริญเติบโตมาก ถ้าหินทับไว้ หญ้ามันไม่งอก เพราะหินมันทับไว้ ถ้าหญ้างอกก็ทุกข์มาก ฉะนั้น หินทับหญ้าก็ให้มันทับไว้ก่อน สมาธิถ้าเป็นหินทับหญ้าก็ขอให้มี ขอให้ทับ ขอให้เป็น ขอให้ทับ

เราไปดูงาน ไปตุธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้ว เราจะสร้างผลงานของเรา เราจะสร้างคุณธรรมของเราขึ้นมา แต่ในการปฏิบัติกิเลสมันร้ายกาจไป ไม่มีหินเลย มันก็บอกรู้ มันก็อ้างเลย “สมาธิเป็นหินทับหญ้า ก็ไม่ต้องทำ ในเมื่อจะใช้ปัญญาไปเลย” หญ้าท่วมหัว งูเห่า งูจงอางในหญ้านั้นเต็มไปหมดเลย มันจะมีแต่เสื่อสาง มันจะคอยตะปบกินอยู่ยังไม่รู้ เพราะหญ้ามันขึ้นเต็มไปหมดไป เพราะมันไม่มีหินทับไว้ ไม่มีหินทับไว้มันก็ไม่รู้ไม่เห็นอะไร เพราะหญ้ามันพอกพูนไปเต็มหัวใจ “ก็จะใช้ปัญญา ก็จะใช้ปัญญา” ปัญญาอะไร ปัญญาให้จงอาจมันฉกเอาไปใหม่ ปัญญาให้เสื่อคาบมันไปกินสิ ก็ปัญญาก็เป็นปัญญาอยู่นั่น ก็ใช้ปัญญาก็ปัญญาอยู่นั่นมันก็ไม่ก้าวเดินไป มันไปตุธรรม มันจะมีการปฏิบัติธรรมตรงไหน

แล้วบอก “สติปัฏฐาน ๔ นี่คือนำแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ปฏิบัติในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ใช้ปัญญาพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม ในแนวทางสติปัฏฐาน ๔” ไม่รู้ว่าจงอาจมันฉกเอาแล้วนะ เสื่อมันคาบหัวไปกินแล้ว ไปกินตรงไหน กินตรงคุณธรรมที่มันไม่เกิดขึ้น กินโดยปฏิบัติไปแล้วมันปฏิบัติพอเป็นพิธี ปฏิบัติไปโดยกิเลสมันพลิกแพลง กิเลสมันอ้างอิงให้ปฏิบัติแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ไปตุธรรม

เพราะมันไปตรงกับพุทธพจน์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า แนวทางในการปฏิบัติต้องมีสติปัญญา ๔ คือพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรมตามความเป็นจริง การพิจารณาคือการใช้ปัญญาแยกแยะ การพิจารณาคือวิปัสสนา-ญาณ วิปัสสนาญาณคือการชำระล้างกิเลส

แต่มันต้องมีบประมาณ มันต้องมีทุน มันต้องมีพลัง มันต้องมีมาตุธรรม เพราะมาตุธรรมเพราะสติปัญญา ๔ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า นิพพานไปแล้ว ถ้าเป็นธรรมของพระอานนท์ พระอานนท์ก็นิพพานไปหมดแล้ว ใ้พวกเรากิเลสท่วมหัว มีแต่กิเลสเต็มหัวเลย แล้วแนวทางสติปัญญา ๔ ไปศุธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ของเรายังไม่มียังไม่เกิด ไม่มีไม่เกิดแล้วกับอกปฏิบัติธรรม ก็ปฏิบัติพอเป็นพิธี นี่กิเลสมันบังเงา หนีเงา งูจงอางมันฉกเอา

แต่ถ้าเราทำความเข้าใจเข้ามา ใจมันสงบแล้ว พอใจสงบ หินทับหญ้าๆ หินทับหญ้ามันไม่เกิดมาก็ดีแล้วไง พอเปิดขึ้นมาก็จะไปจับจงอางมาพิจารณาไง พอจิตมันสงบแล้วถ้ามันหินทับหญ้า ทับหญ้าไว้ก่อน ให้มีความสงบมีความระงับ มีบประมาณ มีพลังงาน มีพลังงานแล้วกิเลสมันปิดบัง เห็นไหม เวลาคนที่ไม่ปฏิบัติเลยบอกว่าสมณะเป็นหินทับหญ้า แต่มันไม่มีหินทับไว้ มันมีแต่สัตว์ร้ายจะคอยทำลายการปฏิบัติของเขา พิสูจน์ได้ด้วยเวลา พิสูจน์ได้ด้วยระยะทาง ระยะทาง เวลา จะรู้พิสูจน์ได้เลยว่า ผู้ที่ปฏิบัติอย่างนั้นจริงหรือเปล่า เวลาและระยะทางพิสูจน์กัน

แต่เวลาถ้าเราปฏิบัติของเรา หินทับหญ้าทับไว้ก่อน แล้วจิตสงบแล้วนุ่มไปๆ ทีนี้มันไม่ทับหญ้าแล้วสิ มันจะไปจับจงอาง เพราะหญ้ามันโผล่หมดเลย แล้วจงอางมันก็อยู่ตรงรู มันไม่เห็น จงอางมันอยู่ใต้ดิน เสือมันก็หมอบอยู่ เสือมันก็หลบหลีกของมันไป นี่ไง ถ้าเราไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม นั่นละมันเห็นจงอาง เห็นเสืออย่างนี้ สติปัญญา ๔ พอมันจับได้ จับได้สะเทือนหัวใจมาก สะเทือนหัวใจมาก ตรงนี้ที่ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า การปฏิบัติเริ่มต้นมันยาก มันยากตรงนี้ ยากตรงที่เราจับไม่ได้ เราจับไม่มันคั่นไม่ตาย เราจะวิปัสสนากันอย่างไร

คนเราอ่อนแอ คนเราไม่มีสติปัญญาสิ่งใดเลย เขาจะบริหารจัดการธุรกิจของเขาอย่างไร คนที่จะบริหารจัดการธุรกิจของเขา เขาต้องมีสติปัญญารู้ถึงความรู้สึกของเขา รู้ถึงต้นทุนของเขา รู้ลึกคือคู่ค้าของเขา

นี่ก็เหมือนกัน ระหว่างกิเลสกับธรรมๆ ถ้าไม่มีสติปัญญา ไม่มีกำลังเลย เราจะเอาอะไรไปต่อสู้อ มาศุธรรมๆ มาศุตรงไหน มาศุตรงชัยภูมิ ชัยภูมิมันอยู่ที่ไหน ชัยภูมิมันอยู่บนหัวใจใจ ชัยภูมิมันอยู่บนภวาระนี้ไง ชัยภูมิอยู่กลางหัวอกนี้ไง เพราะปฏิสนธิจิตเวียนว่ายตายเกิดมัน

อยู่นี่ไง แล้วมาดูธรรมมาดูตรงไหนล่ะ ถ้าไม่ทำความเข้าใจเข้ามา อะไรจะไปดู อะไรจะไปเห็น

ถ้ามันเห็น มันเห็นอะไร เห็นสติปัญญา ๔ มันก็สะท้อนหัวใจ ถ้าสะท้อนหัวใจ รสของมัน เห็นไหม รสของสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน สมถกรรมฐานคือความสงบของใจ มาดูธรรมอันนี้สำคัญมาก มาดูธรรมแล้วมันเจริญก้าวหน้าไปเป็นวิปัสสนา สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ถ้าเป็นวิปัสสนามันจะใช้ปัญญาแยกแยะของมันไป ถ้าใช้ปัญญาแยกแยะของมันไป มันจะบุกเบิกไปแล้ว มันจะเบิกทางแล้ว ต้นทางเข้าสู่หนทาง มันจะพาดกระแสเข้าไปสู่สังขารม ถ้าไปสู่สังขารม มาดูธรรมๆ มาดูธรรมในหัวใจนี้ไง หัวใจนี้จะเป็นธรรมไป

หัวใจนี้เวลากิเลสมันเหยียบย่ำ มันทุกข์มันยากขนาดนี้ เวลากิเลสมันเหยียบย่ำ แล้วปฏิบัติทุกข์ยากกันอย่างนี้ ปฏิบัติล้มลุกคลุกคลานอย่างนี้ เห็นไหม ปฏิบัติอยู่นี้ เวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติมาท่านฝากตายทั้งนั้น ท่านทำของท่านมาด้วยความมุมานะทั้งนั้น ละ ฉะนั้น ท่านถึงมีเมตตา ครูบาอาจารย์ท่านมีเมตตามากนะ วางข้อวัตรปฏิบัติไว้เพื่ออะไรละ ก็เพื่อรักษาจิตใจ

เวลาทำข้อวัตรนะ มือทำไป ตาเอ่อไปงุ่น คิดไปงุ่น อย่างนี้มันไม่ใช่ ทำอยู่ตรงไหนก็อยู่ตรงนั้น ถ้าจับต้องสิ่งใดก็ให้สติให้ปัญญาอยู่ที่นี้ ให้จิตอยู่ที่นี้ ถ้าอยู่ที่นี้ ข้อวัตรปฏิบัติเพื่อจริงจังไว้ให้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ใช่ทำข้อวัตร รีบๆ ทำให้มันเสร็จๆ ไปซะ เราจะได้ไปนั่งคุยไม้กันงุ่น อันนั้นก็กิเลสมันสักแต่ว่าไง ทำโดยสักแต่ว่า คนมักง่าย แล้วบอกจะเอาธรรมะ

แต่ครูบาอาจารย์ท่านวางข้อวัตรไว้ ท่านให้เราทำตามความเป็นจริง ทำตามความเป็นจริงให้อยู่กับปัจจุบันนี้ ผีกัดอยู่กับปัจจุบันนี้ เวลาไปกำหนดพุทโธก็ง่าย เพราะอะไร เพราะมันได้บังคับกันมาตั้งแต่ต้น มันได้ดูแลกันมาตั้งแต่ต้น แต่ถ้าไม่ได้บังคับไม่ได้ดูแลกันมาตั้งแต่ต้น ทำอะไรมันก็ผิวนิน ทำอะไรมันก็ลมพัดไปไม่ไหว ลมพัดไปไม่ไหว ลมพัดมาเย็นสบายดีแล้วไปไม่ไหว ไม่มีอะไรมาเกิดขึ้นมาเป็นความจริงเลย

แต่ของเรา เราดูแลรักษาของเรา ลมพัดมาๆ มันจะเป็นประโยชน์อะไรกับเราบ้าง ถ้าไปไม่ไหว ไปไม่ไหวมันร่วงมา กิเลสเราได้ลุล่วงบ้างไหม สิ่งที่ลมพัดไปไม่ไหวมันก็เป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเราทำข้อวัตร เรามีสติปัญญา ครูบาอาจารย์ท่านทุกข์ยากมาอย่างนั้นละ ท่านถึงบอกเริ่มต้นนี้สำคัญมาก เหมือนทางโลกเลย ลูกเรา ๑ ๒ ๓ ขวบ สำคัญมาก เราต้องให้ความอบอุ่น เราต้องให้ความมั่นคงกับเขา เราไม่เคยดูแลเลย ไปฝากให้คนโน้นเลี้ยง ฝากให้คนนี้เลี้ยง แล้วพอโตขึ้นมาทำไมไม่รักพ่อรักแม่ ทำไมไม่ซาบซึ้งกับพ่อแม่ ก็มันไม่ดูแลมาตั้งแต่ต้น

นี่เหมือนกัน หัวใจเริ่มต้นปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ท่าน ตรงนี้เราต้องวางพื้นฐานให้ดี ถ้าวางพื้นฐานให้ดี เวลาเราปฏิบัติแล้วเราไปข้างหน้า จะทำอย่างไร ย้อนมาที่เหตุ ไม่มีอะไรเลย

ถ้าปฏิบัติแล้วไม่ก้าวหน้า พุทโธ พุทโธๆ พุทโธอยู่ในทางจงกรม สมาธิจิตมันเสื่อมนั่นก็ต้องเจริญได้ ถ้าจิตพอมันเป็นสมาธิแล้วมันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ถ้ามันพิจารณาไปแล้วมันไปไม่ได้ มันไปไม่ได้กลับมาที่พุทโธ กลับมาที่พุทโธ กลับมาสร้างที่พลังงานนะ

งบประมาณไม่มี ทำอะไรไปไม่ได้ แล้วกิเลสมันต่อต้าน สิ่งที่มีมันจะเป็นไปได้ มาดูธรรมๆ เราเองทั้งนั้นที่เป็นคนทำ เราเองทั้งนั้นที่มันจะพัฒนาขึ้นมา หัวใจดวงนี้มันมีหลักมีเกณฑ์ มันจะพิจารณาของมัน ถ้ามันพิจารณาได้ พอพิจารณาได้ เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม พิจารณาแล้วมันปล่อยๆ เวลามันปล่อยนี่ตทั้งหมด มันก้าวเดินแล้ว

จากที่ว่าเป็นสมาธิก็เป็นสมาธิอันหนึ่ง เวลาเป็นสมาธิ สมาธินี้เป็นที่ปรารถนา สมาธิเป็นสิ่งที่เราปรารถนา เราต้องการความสงบ เราต้องการความระงับ สมาธิคือความคิดไม่ปรากฏ มันก็มีความสุขของมัน สมาธินี้มีความปรารถนา แล้วออกฝึกหัดใช้ปัญญา **ปัญญาจะเกิดเองไม่ได้ ถ้าสมาธิมันเป็นสมาธิแล้ว เราว่าปัญญาจะเกิดเอง ก็นิพพานแบบปุถุชนไง ว่างไม่มีสิ่งใดเลย** แล้วมันว่างอย่างไรละ ทำไมมันถึงว่างละ แล้วไม่มีสิ่งใดเลย ทำไมถึงไม่มี ถ้าไม่มี สิ่งที่เป็นนามธรรม ความรู้สึกของเรา ความรู้สึกนี่คิด จิต กิเลส ถ้าไม่มีเลย ทำไมคนเวียนว่ายตายเกิดละ อ้าว! ถ้ามันตายไปแล้วก็จบ เราทุกข์เรายาก เรามีร่างกายเจ็บปวดเจ็บแสบทั้งนั้น พอเราตายไปแล้วจิตมันออกจากร่างนี้ไปก็ควรจะจบกันแล้ว

“ก็มันไม่มี” อ้าว! ไม่มีแล้วไปไหน นี่ไง มันว่างๆ มันไม่มีเลย ไม่มีอย่างไรละ

แต่ถ้าพอจิตมันสงบแล้ว เราออกฝึกหัดใช้ปัญญา เวลามันพิจารณาไปแล้ว นี่ไง เวลาพิจารณาแล้วมันปล่อยๆ นี่คือตทั้งหมด นี่คือวิปัสสนา วิปัสสนาคือการใช้ปัญญา แล้วถ้ามันบอกว่าจิตสงบแล้วมันจะเกิดปัญญาเอง ฤๅษีชีไพรก็ต้องเป็นพระอรหันต์หมดแล้ว จิตสงบแล้วเราก็ไม่ติดอะไร จิตสงบก็เห็นว่านิพพาน พอจิตสงบแล้วมันจะรู้เองเห็นเอง มันแจ้งว่าง มันสักแต่ว่ารู้ ไม่มีสิ่งใดเลย นั่นคือนิพพาน นิพพานอะไร!

เพราะจิตนี้เป็นนามธรรม ความรู้สึกนี่คิดเป็นนามธรรม กิเลสก็เป็นนามธรรม แล้วเวลาปฏิบัติจิตเวียนว่ายตายเกิดนี่ก็เป็นนามธรรม แล้วเวลาเราตีแผ่มันด้วยวิปัสสนา-ญาณ วิปัสสนา วิปัสสนาญาณคืออะไร คือจิต สัมมาสมาธิที่เป็นภาวสวะแล้วไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง

เห็น เห็นอะไร เห็นกิเลส กิเลสอาศัยกาย เวทนา จิต ธรรม เพื่อหาผลประโยชน์ของมัน เราจับสิ่งที่มันใช้หาผลประโยชน์ ตีแผ่เพื่อเข้าไปหาตัวมัน พอตีแผ่มันเป็น ที่ว่าเป็น **“สรรพเหตุมา อนตตา** สิ่งในโลกนี้เป็นธรรมชาติที่เป็นอนัตตา” อนัตตาข้างนอก เวลามันรู้มันเห็นขึ้นมา มันแปรสภาพ เห็นใหม่ คุณสิ เวลาฤดูกาลมันเปลี่ยนแปลง มันเปลี่ยนแปลง เห็นใหม่ เวลาอารมณ์ความรู้สึกมันเปลี่ยนแปลงละ เวลาที่จับอารมณ์ได้แล้วมันพิจารณาอารมณ์ได้ แล้วสิ่งที่มันมา

กับอารมณ์นั้นนะ สิ่งทีล้งเลสงสัย สิ่งทีติดข้องในความคิด สิ่งทีติดข้องในภูมิรู้ของเรามันคืออะไรละ

แล้วถ้าเห็นมันแปรสภาพละ เห็นความข้องใจ ความติดข้อง ความยึดมั่น ความถือตัวถือตน มันคืออะไรละ แล้วมันละลายลงๆ มันพิจารณาของมัน มันปล่อยวางของมัน มันแปรสภาพของมัน นี่ไง **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** มันเป็นไตรลักษณ์ๆ ไตรลักษณ์อยู่นี่ไง ไตรลักษณ์ ใครเป็นคนเห็นละ

ถ้าไปตุธรรมมันก็ไปตุธรรม “ไตรลักษณ์ก็ไตรลักษณ์ไง มัน **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ความเป็นอนัตตามันก็แปรสภาพ มันก็แปรปรวนของมันไป” นั่นไปตุธรรม เพราะองค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอธิบายไว้ในอภิธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอธิบายไว้ วิถีแห่งจิตจิตที่มันแปรสภาพ ในบาลีอธิบายเรื่องไตรลักษณ์ไว้มหาศาล แล้วเราก็ไปศึกษากัน ค้นคว้ากันไปตุธรรม ไปตุธรรมแล้วก็ยึดมั่นว่ารู้ แน่ เข้าใจ แล้วกลับมาก็เก็บเข้าลิ้นชัก ลิ้นชักได้พรมในใจ ใจ แล้วไม่มีภูมิรู้สิ่งใดเป็นของตัวเอง

แต่เวลาจิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง แล้วมันพิจารณาไปมันเป็นไตรลักษณ์ **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** เห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไตรลักษณ์ ธรรมะเป็นธรรมชาติ มันเป็นไตรลักษณ์ มันแปรปรวน มันใช่ ใช่ ใช่เลย แล้วรู้อย่างไรละ พิจารณาไปอย่างไรละ เวลามันสลัดคืน มันทิ้งธรรมชาติไปเลย มันสลัดคืน ทำลายหมดเลย ทำลายก็ปล่อย ปล่อยก็ทิ้งคพหान ตหังคพหानแล้วทำอย่างไรต่อ

ครูบาอาจารย์ท่านเห็น ท่านบอกว่า เออ! ภาวนาเป็น มีกำลัง มีกำลังแล้วพยายามให้ขยันหมั่นเพียร ถ้าพิจารณาไปแล้วไม่ได้ กลับมาทำความสงบของใจ พุทฺโธให้ดีๆ ทำปัญญาอบรมสมาธิให้ดีๆ แล้วกลับไปวิปัสสนาใช้ปัญญาต่อเนื่องๆ ต่อเนื่องนะ เวลามันขาด ขณะจิตมันรู้ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ สักกายทิฏฐิ ๒๐ ขาดไป ความล้งเลสงสัยขาดไป วิจิกิจจาไม่มี นีอกุปปธรรม เวลามันขาดแล้วอกุปปธรรม คงที่ตายตัว ไม่มีสิ่งใดจะทำสิ่งนั้น นี่ไง เหนือธรรมชาติไง ที่เหนือเพราะอะไร เพราะมีสิ่งใดบ้างที่จะคงที่ตายตัว ไม่มี แล้วคงที่ตายตัวแบบธรรมนะ ไม่ใช่คงที่ตายตัวแบบว่าไปตุธรรมแล้วยึดมา ไม่มี

ความจริงมันเป็นแบบนี้ ถ้าเป็นแบบนี้ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธ-ศาสนา ต้องขยันหมั่นเพียร เกิดมาแล้ว เรามีอำนาจวาสนานะ เพราะความรู้สึกนึกคิดเป็นของเรา แต่ความรู้สึกนึกคิดเป็นของเราให้กิเลสมันครอบงำปิดหูปิดตา แล้วเราพยายามประพฤติปฏิบัติ พยายามต่อสู้ พยายามกระทำ เห็นใหม่

นักรบรบกับกิเลสค้นหาความทะยานอยากในใจของเรา นี้ รบกับกิเลสค้นหา
ความทะยานอยากของเรา ไม่ใช่ไปรบกับใคร ไม่ต้องไปเอาชนะคะคานใคร ชนะตน
ประเสริฐที่สุด ชนะคนอื่นหมิ่นแสนสร้างเวรสร้างกรรม ชนะตนประเสริฐที่สุด เอวัง